

arányszámokat az 1920. és 1930. évi népszámlálási eredmények átlagának alapulvételével számítottuk ki.

- 137/1. A különféle államokra vonatkozó bűnözési arányszámok szerzőnek a szegedi egyetem által kiadott Polner-Emlékkönyv /Szeged, 1935/ I. kötet 223-268. lapjain lévő Nemzetközi bűnügyi statisztika című tanulmányából vannak véve.
- 142/1. Lásd ezeket az adatokat: Hacker: Budapest hatása a kriminalitásra. Budapest, 1931. 54. s köv. lap.
- 146/1. Lásd e tárgyban: Hacker: A vallás hatása a kriminalitásra. 1930.
- 149/1. Lásd az adatokat: Magyar Stat. Közl. Új sorozat, 96. köt. 10. és 21., illetve 220. és 312. I., valamint Magyar Stat. Évkönyv, 42. /1934./ évf. 13. l.
2. Lásd: Magyar Stat. Évkönyv 42. /1934./ évf. 13. l.

BUDAPEST HATÁSA A KRIMINALITÁSRA

/Részletek/

Budapest, 1930. Szkf. háziny.

B) A Budapest kriminalitását kedvezően befolyásoló kriminogén tényezők.

1. A fővárosban nagyobb számban élő kisebb kriminalitású nőnek a kihatása.

1. Mint a kriminalitásnak egyik jelentős faktora, a nemnek a bűnözés arányaira és irányára való kihatása részletes megtárgyalásra talált. Valamint az emberi szükségletek, vágyak és szenvedélyek is nagyrészt függvényei a nemnek, hasonlóképpen a bűnözés is részben a nemnek megfelelően igazodik.

A különböző kriminalstatisztikai adatokból nyilvánvalóvá lesz mindenekelőtt az, hogy a női nemnek kriminalitása messze mögötte marad a férfiénak. Ezen még csak vita tárgyává sem tett megállapítás mellett azonban eldöntetlen az az arány, amely a két nem kriminalitása között fennáll. A szélsőségektől eltekintve, végeredményben a férfiak kriminalitása körülbelül úgy viszonylik a nőkéhez, mint a 4 vagy 5 az 1-hez.

Hazánkban általában a békeévekben, 1904/1908-ban száz büntetett közt 15-16 %, 1909/1913-ban pedig 15.5 % volt nő; a világháború során és az azt követő években a társadalmi kapillaritás jelenségének következményeképpen a női nemnek kriminalitása erősen emelkedett minálunk is,² amint ez a következő táblázatból is kitűnik:

Év	Az elítéltek százalékos megoszlása		Év	Az elítéltek százalékos megoszlása	
	férfiak	nők		férfiak	nők
1921...	71.1	28.9	1925...	75.9	24.1
1922...	73.0	27.0	1926...	76.1	23.9
1923...	73.6	26.4	1927...	76.6	23.4
1924...	75.4	24.6	1928...	77.3	22.7

A háborúból hazatért férfiak mindinkább kiszorították a nőket azokból az állásokból, amelyeket a háború során a hadbavonultak pótlására elfoglaltak és amelyekben bűnözésre is több alkalomuk nyílt. Ezen tényeknek tudandó be a női nem kriminalitásának a háború során való emelkedése és azután a háború utáni években való lassú, de állandó csökkenése.

Végeredményben tehát hazánkban is a férfiaknak a kriminalitása körülbelül 4-5-szöröse a női nem bűnözésének.

2. Ezzel szemben fővárosunkban a nagyobb kriminalitású férfinem csekélyebb mértékben van képviselve, mint az országban általában, viszont a kisebb kriminalitású női nem nagyobb arányban fordul elő Budapesten, mint hazánk területén általában. Ez a tény természetesen Budapest kriminalitására tehermentesítő hatást vált ki.

A lakosságnak a nemek szerint való megoszlása Budapesten és hazánkban általában a következő számadatokból tükröződik vissza:

A népesség nemek szerint való megoszlása

Év T e r ü l e t	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
	abszolút szám- ban		százalékban	
1900.				
Budapest.....	339.649	363.799	48.2	51.8
Egész országter...	8,372.819	8,465.436	49.7	50.3
1910.				
Budapest.....	416.968	446.767	48.2	51.8
Egész országter...	8,940.602	9,201.598	49.3	50.7
1920.				
Budapest.....	431.290	497.706	46.4	53.6
Egész országter...	3,870.904	4.109.239	48.5	51.5
1925.				
Budapest.....	438.456	522.539	45.6	54.4

A nőknek részesedése a lakosságban Budapesten állandóan 1-2 %-kal nagyobb, mint az ország egész területén. Tekintettel a női nemnek alacsonyabb kriminalitására, ennek kihatása azután az, hogy a Budapesten lakó több nő az ottani kriminalitásra kedvező hatást gyakorol.

Sokat vitatott kérdés, hogy a nők kisebb kriminalitásával szemben mennyiben lehet ezen eltérés aequivalensének tekinteni a prostitúcióban való részvételét. Bizonyos pontig áll ez az okoskodás. Budapest ebbeli viszonyai a tételt megerősíteni látszanak. Fentebb utaltunk arra, hogy a prostitúció arányai, úgy, mint minden világvárosban, Budapesten is nagyobb, mint a vidéken. Ez a jelenség természetesen összefüggésben áll azzal a ténnyel is, hogy Budapesten a női nemnek a lakosságban való részesedése nagyobb, mint hazánk más helyein.

2. A Budapesten észlelhető jobb műveltségi viszonyoknak és a lakosság nagyobb fegyelmeztségének kriminogén kedvező kihatása.

1. A kriminaletiológiának egyik sokat vitatott problémája, hogy milyen befolyást gyakorolnak a kriminalitás arányára és irányára a kulturális tényezők.

Számtalan az a körülmény, amely kulturális szempontból latba esik.

Fővárosunk kulturális szintjének kriminogén szempontokból való méltatásánál természetesen a rendelkezésre álló statisztikai adatok által vagyunk megköthetve.

Azok a körülmények, amelyek tekintetében úgy a fővárosunkra, valamint a vidékre nézve is statisztikai adatokkal rendelkezünk: a lakosság műveltségi foka, közoktatásügyének fejlettsége és - sajnos, csak Budapest tekintetében - a lakosság által beszélt nyelvek száma és Budapest könyvtárainak forgalma.

A nagyobb műveltségnek egyik folyománya az illető népességnek egyben nagyobb fegyelmezettsége is. Ez leginkább bizonyos kisebb jelentőségű deliktumok száma segítségével, mint például a

jogtalan elsajátítás, a rendészeti kihágások stb. útján mutatható ki. A műveltségi faktoroknak megtárgyalása után ezekre az utóbbi szempontokra is röviden ki fogunk térni.

2. Hogy valamely népnek általános műveltségi viszonyai, kultúrájának foka hatalmas befolyást gyakorol kriminalitásának arányára és irányára, ma már vitán felül áll. Hiszen kézenfekvő, hogy annak a megélhetése, aki nagyobb ismeretek felett rendelkezik, jóval könnyebb lesz, mint azé, aki még a legelemibb ismeretekkel sem bír. Ezenfelül a kisebb műveltség bizonyos szociális függőségbe is hozza az embert.

A kultúrának azonfelül szelidítő hatása is van a kriminalitásra. Az ú.n. erőszakos deliktumok helyére a műveltségi viszonyok javulásával a ravaszsággal és furfanggal elkövetett bűncselekmények lépnek. E tekintetben tehát a műveltségi viszonyok erősen befolyásolják a kriminalitás irányzatát is.

A műveltségi foknak a kriminalitásra való befolyásának boncolgatása főleg a szükséges statisztikai adatok hiánya miatt ütközik nehézségekbe. A ma ez irányban rendelkezésre álló legfontosabb adat az irni-olvasni tudás körülménye.

Fővárosunk és hazánk egyéb helyeinek lakossága e tekintetben a következő eltéréseket mutatja:

T e r ü l e t	Az összes népességből irni és olvasni tudó /%/			A 6 évnél idősebb népességből irni és olvasni tudó /%/		
	1900	1910	1920	1900	1910	1920
Budapest.....	77.2	84.0	88.2	87.6	92.5	94.7
Tj. városok	69.9	75.9	84.7	79.8	85.4	91.6
Vármegyék	47.5	53.9	74.4	56.8	64.2	83.1
Az egész ország területe.....	51.6	58.2	76.4	61.4	68.7	84.8

Az adatok meggyőzően mutatják, hogy a műveltség, az irni-olvasni tudás tekintetében a legjobbak a

főváros viszonyai. Ez azután az életre való jobb felkészültség folytán kriminális téren is hatást vált ki és fővárosunk lakosságát a bűnözéstől bizonyos mértékig visszatartja.

Kétségtelen, a tapasztalat által számtalanszor megerősített tétel az, hogy a műveltség rendkívül kedvező kriminogén hatást vált ki. Hogy Budapest lakosságának kriminalitása némely tekintetben jóval a maximumon alul mozog, talán elsősorban ezen kriminogén tényező kedvező alakulásának is köszönhető.

3. Ha nem is az egész lakosságnak, mégis elég széles rétegeinek műveltségi fokát tükröztetik vissza azok az adatok, amelyek az iskolázottság fokára vonatkoznak. Ez a körülmény jobb megélhetésre képesít és közvetve, természetesen kriminális téren is kedvező hatást vált ki.

A statisztikai adatok a következő eltéréseket mutatják:

ismerettel bír; amely tény - közvetve - a kriminalitás méreteire is tompítólag hat.

4. Fővárosunk műveltségi viszonyait azután még fejlettebb közoktatásügyi viszonyai is jellemzik.

Ha jól tudjuk, Oettingen¹ utalt először azokra az összefüggésekre, amelyek a közoktatásügyi és büntető igazságszolgáltatási költségek közt fennállnak; példája szerint még Franciaországban Calvados departementben a közoktatásügyre fordított költségek fejenkint 20.3 centre rúgtak, addig a büntető igazságszolgáltatás költségeire 17.4 cent esett; ezzel szemben a Bouches du Rhône departement-ban a közoktatásra fejenkint csak 16.4 centet fordítottak, ellenben az igazságszolgáltatás költségei ott fejenkint 30 centre rúgtak; vagyis a közoktatásügyre fordított költségtöbblet búsán térül meg a büntető igazságszolgáltatás terén tehető megtakarítások által.

Ilyen hasonló párhuzam vonását akarnók mi is megkísérelni.

Mégis következtetéseinknél felette óvatosan kell eljárunk. Mert nem szabad szem elől tévesztenünk azt aényt, hogy tanintézeteink, elsősorban főiskoláink legnagyobb része - főként a világháború előtti időkben - Budapesten lévén elhelyezve, az ottani nagyobb kulturális kiadások nem vonják szükségképen a jobb művelődési viszonyokat maguk után; az ott tanuló egyének nagy része a vidékre tér vissza.

Számításaink egyik-másik hibája meg abban rejlik, hogy az alapul vett költségvetési összegek meglehetősen távolra esnek a legutolsó népszámlálási eredménytől; az előbbi költségvetések megfelelő összegeinek alapulvételét az gátolja, hogy akkor a pénzegységünk értéke nem lévén stabil, ez a körülmény esne zavarólag latba.

Ezért számításaink egy tudományosan talán nem is indokolt kísérletet képeznek csak!

Az 1929. évi 31. törvénycikk szerint megállapított költségvetés értelmében hazánk közoktatásügyének kiadásai 138,492.700 pengőt tettek ki; ebből az összegből levontuk a vallási célok támo-

gatására és egyházak javadalmazására fordított 8,178.850 pengőt és a közoktatásügyi tárcának 9,575.000 pengőnyi bevételeit; így marad tiszta kiadás: 120,738.850 pengő. Hazánk az 1920. évi népszámláláskor számolt 7,980.143 lakosát véve alapul, esik egy lakosra az egész országban átlag 15 pengő 12 fillér közoktatásügyi kiadás.

Ezzel szemben Budapesten a helyzet következően alakul:

Egyedül Budapest székesfőváros az 1929. évben költségvetése szerint fordított közoktatásügyére összesen 45,687.910 pengőt; ebből az összegből azonban levonandó a székesfővárosi közoktatásügyi költségvetésnek 3,179.288 pengőnyi bevétele, marad tehát tiszta kiadás 42,508.622 pengő. Figyelembe véve mármost a Budapesten 1925. évben számolt 2 960.995 lakost, egy lakosra 44 pengő 23 fillér közoktatásügyi kiadás esik. Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk, hogy az állami költségvetésből is nagy, a költségvetés alapján azonban alig megállapítható összegek is Budapesten maradnak és ott kulturális célokra kiadatnak; ezek is számbaveendők volnának. Viszont Budapest kulturális berendezkedései sok-sok tekintetben nemcsak Budapestet, hanem az egész országot is figyelembe véve lettek méretezve, tehát itt bizonyos egymással szemben álló, de még csak megközelítőleg sem felbecsülhető tételek volnának le, illetve hozzászámítandók.

Ha egyedül a fentebb kapott két számítási eredményt, a Budapesten egy lakosra eső 44 pengő 23 fillér és az egész országban egy lakosra eső 15 pengő 12 fillér közoktatási célokra fordított költséget vesszük figyelembe, akkor is már Budapestnek nagy kulturális fölénye az egész országgal szemben erősen kidomborodik.

5. Végül a kultúrának, mint kriminogén tényezőnek illusztrálására még a budapesti könyvtárak forgalmára is akarnánk hivatkozni!

Budapest jelentősebb könyvtárainak forgalma.
-1926-1928.¹/.

166

Könyvtár megnevezése	Olvasók száma				Kölcsönzők száma				
	1926	1927	1928	1926	1927	1928	1926	1927	1928
Nemzeti Múzeum könyvtára.....	15.192	6.012	13.376	6.213	3.003	3.544			
Egyetemi könyvtár.....	44.215	49.427	54.170	7.067	7.238	8.601			
Magy.Tud.Akadémia könyvtára.....	4.144	4.675	4.001	1.932	2.487	2.434			
Városi nyilvános könyvtár.....	146.956	171.633	165.338	209.298	302.682	259.164			
Fővárosi pedagógiai könyvtár.....	1.984	4.000	6.557	1.290	2.386	3.660			
M.kir.technol. intézet könyvtára..	-	10.187	13.533	-	1.178	1.413			
Orsz.iparművészeti múzeum könyvtára	-	19.040	23.132	-	108	128			
Budapesti Keresk. és Iparkamara könyvtára.....	-	3.369	3.842	-	1.084	1.253			
Összesen / egyéb könyvtárakkal együtt	213.400	269.903	285.775	227.012	322.469	282.097			

167

Bár a vidékre vonatkozólag ilyen adatok hiányoznak, azok nélkül is a számok fővárosunk nagy kulturális fölényéről tesznek tanúságot. Még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a fővárosi könyvtárak látogatói sorában sok vidéki emberrel is találkozunk, ezen kultúrmegnyilatkozás Budapest magasabb művelődési törekvéseit mutatja. Ennek a jelenségnek kihatásai természetesen kriminális téren sem maradhatnak el és a bűnözés csökkentése által jótékony hatásukat éreztetik.

6. A jobb műveltségi viszonyokkal karöltve a lakosság fegyelmezettebb, a jogi intézményekkel és jogszabályokkal ismerősebb, a jogban járatosabb szokott lenni.

Ennek egyik következménye az is, hogy a lakosság a jogrendszerben jobban ismervén ki magát, jogellenes cselekményektől inkább tartózkodik; a jogban való tájékozottsága megvédi őt a büntetőjogi szabályok áthágásától.

E tekintetben is érdekes példát találhatunk fővárosunk szociális életében. Sajnos a vidékkel való összehasonlításra e tekintetben sem nyílik mód, mert hiányoznak a vidékre vonatkozó megfelelő statisztikai adatok.

Büntetőtörvényünknek 365. §-a a jogtalan el-sajátításnak a tényálladékát állapítja meg és vonja büntetés alá. Erről a szakasról joggal mondhatjuk, hogy azon büntetőjogi rendelkezések közé tartozik, amelyek kevésbé mentek át a köz-tudatba.

Fővárosunkban történtek olyan adatgyűjtések, amelyek arról tesznek tanúságot, hogy ez a szakasz fővárosunkban eléggé átment a lakosság köz-tudatába. Mi itt azokra az adatgyűjtésekre gondolunk, amelyek az elveszített, illetve megtalált dolgokra vonatkoznak. Az adatok a következők: 1

Elvesztett és talált tárgyak	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Elvesztett:						
pénz/pengő/.....	650	66.900	57.409	18.897	43.661	87.214
ékszerek /db/.....	380	500	307	179	341	422
egyéb tárgyak/db/.	945	1.656	1.270	1.650	3.856	3.188
állatok/db/.....	125	90	97	74	21	65
Talált:						
pénz /pengő/	286	5.564	4.853	3.634	4.886	5.695
ékszerek /db/.....	143	210	238	172	115	251
egyéb tárgyak/db/.2.	713	5.439	6.930	8.350	7.860	15.949
állatok /db/.....	159	202	213	132	55	120

Bár az a körülmény, hogy az elvesztett tárgyak tulajdonosai veszteségüket gyakran nem jelentették be, az összehasonlításokat erősen zavarják, mégis megállapíthatjuk, hogy Budapesten a találok elég becsületesek, hogy a talált dolognak a rendőrségen való beszolgáltatásának a kötelessége eléggé átment a köztudatba.

Hasonló következtetésekre adnak alkalmat a rendészeti deliktumok is, amelyek a nagyvárosoknak bonyolultabb rendészetében és a sokkal nagyobb számban pönalizált rendészeti tényálladékok folytán fővárosunkban is nagyobb szerephez jutnak. Ennek ellenére fővárosunkban egy lakosra nem esik több rendészeti kihágás, mint hazánk más helyein; ez a tény szintén Budapest lakosságának elég nagy fegyelmezettségéről tesz tanúságot.

A büntetőjogi szabályoknak mentül részletesebb kiépítése a bűnözés méreteit rendszerint alaposan megsokszorozza, hiszen megnehezíti a jogok és kötelességek közt való eligazodást. Csak az illető jogterület lakosságának az illető szabályok feletti teljes tájékozottsága, valamint fegyelmezettsége tudja a kriminalitásnak a rendészet terén való megnövekedését gátolni.

3. A Budapesten jelentkező jobb szociális gondozásnak kedvező kihatása.

1. Hogy a jobb szociális gondozás bűnügyi téren kedvező hatást vált ki, nyilvánvaló. Ahol tehát a lakosságnak szociális gondozására több gondot fordítanak, ez a kriminalitást kedvezően, ahol meg viszont kevesebb gondot fordítanak ezeknek a szempontoknak az ápolására, az a tény a bűnözés arányát hátrányosan fogja befolyásolni.

Ezen szempontok tudatában kell majd odatörekednünk, hogy Budapest és a vidék intézményei és viszonyai közt párhuzamot vonjunk. Sajnos, némely tekintetben csak a fővárosi viszonyokat illusztráló adatokkal kell majd beérnünk.

Főleg három szempont: a rendőrség szintjének és a közegészségügynek vázolója, valamint az árvaházak növendékei számának miként való alakulásának ismertetése által óhajtánánk további következtetésekre alkalmat adni.

2. A világvárosok magasabb kriminalitásának leküzdésére - gyakorlatilag - leginkább a rendőrségi intézmények jobb kiépítése, a rendőrség létszámának emelése által nyílik mód.

Szükségszerűen felvetődik tehát az a kérdés, hogy Budapest és a vidék rendőrségeinek a színvonalára mennyiben tér el egymástól. Mithogy sok, mondhatnók a legtöbb közbiztonsági országos jelentőségű intézmény /például a bűnügyi nyilván tartó stb./ Budapesten található, amely elrendezést főként szervezeti szempontok indokolnak, a párhuzam vonása talán leginkább a rendőrség őrszemélyzete létszámának alapulvételével volna indokolt.

A rendőrség létszáma Budapesten és hazánk vidékén a következően, eltérően alakul: 1

Év	A budapesti államrendőrség őrsemélyzetének létszáma	Az állami rendőrség és csendőrség országos összesített létszáma
1923.....	3.809	20.372
1924.....	3.901	20.372
1925.....	4.031	19.270*
1926.....	4.071	19.270
1927.....	4.061	-
1928.....	4.000	18.992
Összesen....	23.873	98.276
Évi átlag.....	3.979	19.655

Mármost figyelembe véve Budapestnek és az egész országnak fentebb jelzett lakosságát, azt állapíthatjuk meg, hogy míg 10.000 lakosra Budapestben átlagban 41.4 rendőr esik, addig az egész országban 10.000 lakosra csak 20.5 rendőr esik. Azaz fővárosunkban a rendőrség létszáma aránylag több mint kétszer olyan nagy, mint a vidéken.

Ez a tény természetesen közbiztonsági szempontból, kriminalpolitikai szempontból is erősen latba esik és kedvezően befolyásolja a bűnözés méreteit.

Úgy véljük, hogy a kedvezőbb műveltségi viszonyok mellett a rendészetnek magasabb szintje az a kriminogén kedvező tényező, amelynek fővárosunk kriminalitásának a többi városok bűnözésénél alacsonyabban való alakulása köszönhető első sorban.

3. A szociális gondozás közé sorozhatjuk a közegészségügyi intézkedéseket is.

Ahol az állampolgárok testi jóléte jobb gondozásban létesül, ott rendszerint jobb egészségügyi viszonyokat is találunk, ott a lakosság egészségesebb következképpen rendszerint a megélhetés gondjai is kisebbek, mert hiszen egészséges testtel mindenki könnyebben tudja megkeresni mindennapi kenyerét.

Tehát a közegészségügynek magasabb színvonalra is a mi szempontunkból kedvezően esik latba!

A fővárosi és a vidéki helyzetnek illusztrálására a következő adatokat sorakoztatjuk fel:

Év; terület	Tiszti, kerületi, rendőr-, járási, községi stb. hatósági orvosoknak a száma	Okleveles orvosok száma	Kórházak ágyainak száma
1925.			
Budapest.....	97	2.497	12.953
Egész országterület..	1.228	5.716	29.802
1926.			
Budapest.....	99	2.609	13.163
Egész országterület..	1.270	6.090	30.544
1927.			
Budapest.....	97	2.898	14.613
Egész országterület..	1.320	6.727	32.324
1928.			
Budapest.....	90	3.110	15.092
Egész országterület..	1.334	7.403	34.299

Ha figyelemmel vagyunk is arra, hogy Budapest orvosainál és kórházaiban sok vidéki beteg is keres gyógyulást, mégis - főként az ott működő orvosok és a kórházak férőhelye tekintetében - Budapest közegészségügyi intézményei hatalmas fölényének megállapításával kell az összehasonlítást lezárni.

Aminek szociális téren és kriminális téren való kihatásának lehetőségeire fentebb már utaltunk.

A budapesti viszonyok ez irányú jobb volta ezen a téren is megállapítható és mint kedvező kriminogén tényező jelentkezik.

Befejezés.

1. Ha végül a fővárosunkban jelentkező kedvezőtlen és kedvező kriminogén tényezőknek a mérlegét akarjuk megcsinálni, úgy a következőket állapíthatjuk meg.

Budapest kriminalitását hátrányosan befolyásolja mindenekelőtt a sűrűbb lakosság, amelynek a hatását azonban bizonyos mértékig equalizálják a Budapesten a vidéknél valamivel jobb lakásviszonyok. Mint kedvezőtlenül alakuló kriminogén tényező, erősen esik latba fővárosunkban a nehezebb megélhetés, amellyel szemben, ha jelentkeznek is némely tekintetben jobb kereseti lehetőségek, mégis ezek hatása nem tud érvényesülni, mert a jobb kereseti lehetőségekkel szemben áll a fővárosi embernek magasabb az életstandardja és a fővárosban sokszor jelentkezik nagyobb munkanélküliség; ezen thézisünket meggyőzően bizonyítják a fővárosi rosszabb birtokviszonyok is.

Budapest kriminalitását emelik azután még az ott élő ú.n. kriminálisabb elemek, mint az ott található nagyobb számú nem-házások, 20-40 évesek és főként az iparos és gyári munkás elemek; utóbbiaknak jelenléte azután még csak fokozza a nagyvárosokban amúgy is mindenkoron tapasztalható társadalmi feszültséget, amely szintén alkalmas a kriminalitást fokozni.

Régi tapasztalati tény, hogy az odavándorlás és odatelepedés a nagyvárosokban, így Budapesten is jóval nagyobb, mint a vidéki helyeken. Másrészt idegen környezetben mindig könnyebb és valószínűbb a bűnelkövetés; amely kedvezőtlen kriminogén tényező természetesen Budapesten is jelentkezik; még csak súlyosbitja ebből a szempontból a helyzetet a fővárosunkban tartózkodó sok külföldi és az idegenforgalom.

De a bűnözési alkalom is több a fővárosban, mint másutt. Több az alkalom alkoholfogyasztásra, mulatozásra, megengedett és jogilag vagy csak erkölcsileg perhorreszkált kedvtelésekre. A fővárosban jelentkező nagyobb forgalom meg több forgalmi balesetnek, a gyáripar meg több gyári

balesetnek az előidézője. Ezekben az úgyszólván mindenki számára kínálkozó kriminális lehetőségeken kívül vannak azonban még olyanok is, amelyek különösen a visszaeső és megrögzött büntettek használnak fel raffinált deliktumaik elkövetésére; itt említendőek elsősorban az ú.n. nemzetközi büntettek /kasszafúrók, szállodai tolvajok stb./, azután a zsebtolvajok és hasonló elemek /például a közlekedési eszközökön működő tolvajok, vásári tolvajok stb./, csalók stb.

Biztos, hogy ezek a kriminogén hátrányos tényezők erősen latba esnek és hogy fővárosunk kriminalitását erősen terhelik.

Mégis a tények azt mutatják, hogy Budapest kriminalitása némely tekintetben kedvezőbben alakul, mint a törvényhatósági joggal felruházott és a rendezett tanácsú városoknak a bűnözése. Aminek magyarázatát adni nem nehéz. Amint erre ismételtén reámutattunk, Budapesten több - a kriminalitást kedvezően befolyásoló - kriminogén tényező jelentkezik, mint a kisebb városokban.

Sorra véve ezeket a fővárosunkban kedvezően alakuló kriminogén tényezőket, utalnunk kell mindenekelőtt a Budapesten nagyobb számban élő és a tapasztalat szerint mindenkor kisebb kriminalitású nőre. Rendkívül kedvező hatást gyakorolnak Budapest bűnözésére a fővárosunkban kedvezőbben alakuló műveltségi viszonyok és a fővárosi lakoságnak nagyobb fegyelmezettsége; a műveltségnek rendkívül kedvező kriminogén kihatására a kriminologiaiában számtalanszor történt rámutatás; talán ez ama kedvező kriminogén tényező, amely fővárosunkban legjobban érvényesül és meglehetősen lerontja vagy legalább nagy részben equalizálja a Budapesten jelentkező kedvezőtlen kriminogén tényezőket.

A fővárosunkban jelentkező kedvező kriminogén faktorok sorában volna végezetül még említendő az a tényező, hogy a lakoságnak szociális gondozása, elsősorban Budapestnek rendszete jobb és tökéletesebb, mint másutt.

Ezen kedvezőtlen és kedvező kriminogén tényezők kölcsönhatásának eredményét képezi az a kriminalitás, amelyet fentebb, az I. fejezetben "A

tények" ismertetése során vázoltunk.

2. Egy másik feladatunk még az leend, hogy a kriminalitás irányában a fővárosunkban jelentkező néhány eltérésre reámutassunk és igyekezzünk ezeknek a jelenségeknek a magyarázatát adni.

A bűnözésnek nagy része, Budapesten különösen, a vagyon ellen irányul. Kérdés, mi okozza azt, hogy Budapesten épen ezen vagyon elleni bűncselekményekkel találkozunk ilyen nagy számban. Amikor felállítottuk a Budapesten különösen erősen hatékonyra váló kriminogén tényezőknek a mérlegét, utaltunk arra, hogy ezek sorában rendkívül nagy szerephez jut a fővárosban való nehezebb megélhetés, továbbá az ott nagyobb számban élő iparoselemek, amelyeknek a jelenléte a társadalmi feszültségeket is fokozza. Elsősorban ezek azok a tényezők, amelyek mindenütt a vagyon elleni kriminalitást hátrányosan érintik. Minthogy ezeknek a hatása fővárosunkban erősen érvényesül, érthető, hogy kihatásuk következtében Budapesten a vagyon elleni kriminalitásnak a mértéke különösen kedvezőtlenül alakul.

De reámutathatunk még néhány más kisebb jelentőségű hasonló jelenségre!

A tények ismertetéséből fentebb kitűnik az, hogy a vagyon ellen irányuló bűncselekmények sorában nagy szerephez jut a lopás. Utaltunk azután fentebb még arra is, hogy Budapest lakosságában az országos átlagnál nagyobb mértékben van képviselve a női nem. Ezen két tény között talán bizonyos összefüggés volna megkonstruálható. Nevezetesen olyképen, hogy a lopások nagy száma többek közt a Budapesten nagyobb mértékben elkövetett cselédlopásokból ered. Bűnügyi statisztikai adatok e tekintetben hiányzanak. Azonban feltevéseinket támogatják azok a statisztikai adatok, amelyekből kitűnik a házi cselédeknek a lakosságban való része Budapesten és az ország egyéb részeiben; Budapest lakosságában magasabb százalékkal vannak képviselve a házi cselédek, mint az ország lakosságában általában és talán ez a körülmény azután állításunkat, ha nem is bizonyítja, de legalább is erősen valószínűsíti. A házi cselédeknek a la-

kosságban való részesedése a következő táblázatból tűnik ki:1

Év	Budapest			Az egész ország		
	lakosságának összes száma	a házi cselédeknek a száma	a házi cselédek %-os része az összes lakosságban	lakosságának összes száma	a házi cselédeknek a száma	a házi cselédek %-os része az összes lakosságban
1910.	880.371	67.922	7.71%	18,264.533	341.521	1.87%
1920.	928.996	50.895	5.48%	7,980.143	145.478	1.82%

A számadatok arról tesznek tanuságot, hogy a fővárosunk lakosságában a házi cselédek az 1910. és 1920. évi népszámlálás alkalmával 3-4-szer olyan nagy arányban fordultak elő, mint az országban általában. Ez a tény azután erősen alátámasztja az imént kifejtett okoskodásunkat.

Egy másik ilyen érdekes jelenség például az, amely szintén fentebb "A tények" során ismertett adatokból tűnik ki; arra a jelenségre gondolunk itt, hogy Budapesten sokkal kevesebb a gyujtogatás, mint a vidéken, főként, mint a nagyközségekben és egyéb helyeken. Ennek a jelenségnek a magyarázata kézenfekvő. A vidéknek, elsősorban a községek lakosságának a gyujtogatásban való nagyobb részesedése talán a gazdasági cselédeknek gazdáikon való bosszúállásával volna összefüggésbe hozható; szidás, rendreutasítás és a könnyen kínálkozó alkalom /szalmakazal, keresztben álló gabona/ e téren akárhányszor ezen indulat kiváltását felette elősegíti.2 A fővárosban az ilyen deliktumoknak előfeltételei és alkalmi majdnem teljesen hiányoznak, tehát érthető, hogy számuk jóval kisebb, mint a vidéken.

Arra, hogy a jogtalan kisajátítások alacsonyabb számát Budapest fővárosunk lakosságának felgyelmezettebb voltának és a jogszabályokban való

nagyobb jártasságának köszönhetjük, már utaltunk.

3. Hosszabban akarnánk kitérni a visszaesésnek fővárosunkban való kihatására!

Terület szempontjából a visszaesőknek bűnö-zése a következőn oszlott meg az 1909-1913.években:1

T e r ü l e t	100 visszaeső közt találtatott					A 12 éven felüli lakos- ság aránya
	álta- lában elleni bűncse- lekmé- nyeknél	a főbb vagyon sérté- seknél	a ha- tóság elle- ni erő- szak- nál	a töb- bi bűn- cselek- mé- nyek- nél	3.4	
Budapesten.....	8.0	12.4	1.4	3.5	3.4	5.6
Más tj.városokban	12.4	15.6	6.0	11.2	11.8	7.7
Rendezett tanácsú városokban.....	11.6	13.6	6.8	11.4	12.6	8.7
Vidéken.....	68.0	58.4	85.8	73.9	72.2	78.0
Összesen..	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Amint a hivatalos bűnügyi statisztikánk is megálla-pítja /Ált. jelentés, 33.old./, a visszaesők igazi fészke a városokban keresendő; a legerőseb-ben jelentkeznek a bűnismétlés Budapesten, ahol az 1910. évben 4.7, 1911-ben 8.9 és 1913-ban 31.3%-kal emelkedett a visszaesők száma a közvetlenül megelőző évhez viszonyítva; egyedül 1912-ben esett a visszaesők száma.

A hivatalos bűnügyi statisztika megállapi-tásait részünkről még azzal óhajtanók kiegészíte-ni, hogy a visszaesőkre vonatkozó adatok még iga-zolják ama fentebbi a megrögzött, elsősorban a vagyon elleni büntettekkel kapcsolatosan tett megállapításainkat,2 hogy ezeknek a bűnözése a legkönnyebb lévén fővárosunk ismeretlen környeze-tében, az adatok szerint tényleg Budapesten a leg-nagyobb az ez irányú visszaesés. Ismételten ki-emeltük fővárosunknak magas színvonalú rendésze-

tét; ennek köszönhető, hogy a testi sértések és a hatóság elleni erőszak tekintetében Budapesten ilyen alacsony a visszaesés; nem legutóljára a vidék rendészetének kevésbé fejlett mivolta idézte elő azt a jelenséget, hogy a vidéken az imént említett cselekmények tekintetében részben nagyobb a visszaesők részesedése mint a lakosság-nak százaléka.

A háború utáni évek pedig a visszaeső bűn-tetteknek a különféle területek közötti követ-kező megoszlását mutatja:1

Elkövetési helye az utolsó bűncselekménynek	A v i s s z a e s ő k						A 12 éven felüli lakosság megoszlása 1920-ban		
	abszolút száma								
	1923	1924	1925	1926	1927	1928		Összesen	százalékos megoszlása
Budapest.....	774	1.371	1.272	1.387	1.521	1.854	8.179	20.1	12.8
Más tj. város.....	671	718	812	843	776	964	4.784	11.7	7.8
Rendezett tanácsú város	1.091	1.173	1.154	1.166	1.297	1.327	7.208	17.7	14.0
10.000-nél népesebb község.....	490	596	466	413	495	549	3.009	7.4	7.4
Más hely.....	2.575	3.071	2.984	2.856	2.886	3.180	17.552	43.1	58.0
Összesen.....	5.601	6.929	6.688	6.665	6.975	7.874	40.732	100.0	100.0

A világháború utáni évekből való bűnügyi statisztikai adatok ugyancsak arról tesznek tanúságot, hogy míg Budapesten van a visszaesésnek legerősebb talaja, addig a tj. városokban már kevesebb és így tovább, a még kisebb városokban és községekben még kevesebb talaja van a visszaesésnek. Ezek az adatok is tehát a visszaeső, a megrogzött bűntevőknek Budapesten való tömörüléséről tesznek tanúságot.

4. Végül újból utalni akarunk arra, hogy kriminalaetiológiai kutatásainknál az egyes kriminogén tényezőknek kihatása pontosan, számszerűen nem állapítható meg.

A kriminalitásra hatást gyakorló tényezők rendkívül nagy számúak. Az általuk gyakorolt hatás majd közvetlenül, majd közvetve vagy más tényezőkkel karöltve válik érezhetővé. Ez azután természetesen a tényezők hatásának a vizsgálatánál is figyelembe veendő és lehetőleg arra kell törekednünk, hogy több tényező együttes hatása esetében ezen hatást elkülönítve vehessük szemügyre és a hatást lehetőleg izoláljuk. Némelykor ez sikerül; a kriminalitás akárhány tényezője hatásának megfigyelésével kell beérnünk, ami a megállapításokra természetszerűen zavarólag fog hatni. Tudatában kell lennünk annak, hogy valamely bűncselekmény létrejöttére számos körülmény hat ki és hogy ezen kölcsönhatásnak részekre bontása többnyire lehetetlen.

Teljesen szabatos, számszerűen megállapítható eredményekre ezek a kutatások már csak azért sem vezethetnek, mert a kriminalaetiológiai megfigyeléseknél komplikált, számtalan tényező által befolyásolt lélektani tömegjelenségről van szó, amelyeknél az egyes emberi cselekedetek belső, lelki folyamatát nem tudjuk nyomon követni. A kriminalaetiológia morális tudomány és épen ezért abszolút, a fizikai világrendet jellemző matematikai biztonsággal nem derítheti ki és nem állapíthatja meg minden egyes tételét és a törvényszerűségeket előidéző tényezők közötti összefüggéseket.

Ezen akadályoknak tudható be, hogy a problémáknak hosszú sorozatát megoldani idáig még

nem sikerült és hogy a kriminalaetiológia művelői sok kérdést illetőleg még ma sem tudnak kielégítő választ adni!

Lábjegyzetek:

- 156/1. Lásd: Magyarország bűnügyi statisztikája az 1904-1908. évekről, Budapest, 1910. Általános jelentés. 65. oldal. - Magyarország bűnügyi statisztikája az 1900-1913. évekről, Budapest, 1919. Általános jelentés. 104. oldal.
2. Lásd: Hacker Ervin: Kriminálisunk az 1921-1927. években. Miskolc, 1929. 7. oldal.
- 157/1. Lásd az abszolút számokat: Magyar Statisztikai Évkönyv, 23 /1915./ évf., Budapest, 1918. 12 old. - 36 /1928./ évf., Budapest, 1929. - Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve, 17 /1929./ évf., Budapest, 1929, 54. old. Mindenütt Horvát-Szlavonország lakossága figyelmen kívül hagyott!
- 159/1. Lásd: Magyarország 1910. évi népszámlálása, VI. rész, Budapest, 1920. 166-169. old. - Magyar Statisztikai Évkönyv, 36 /1928./ évf., Budapest, 1929. 14. oldal.
- 162/1. Lombroso: Die Ursachen und die Bekämpfung des Verbrechens, Berlin, 1902. 101. és 267. oldal.
2. Budapest félszázados fejlődése 1873-1923. Budapest, 1925. 23. oldal.
- 163/1. Ottingen: Moralstatistik, Erlangen, 1882. 598. s köv. oldal.

- 164/1. Lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 17 /1929./ évf., Budapest, 1929. 218. oldal.
2. Lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 17 /1929./ évf., Budapest, 1929. 54. old.
- 165/1. Lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 15 /1927./ évf., Budapest, 1927. 704. old. - 16 /1928./ évf., Budapest, 1928. 700. old. - 17 /1929./ évf., Budapest, 1929. 582. old.
- 166/1. A számokat lásd: Budapest Statisztikai Évkönyve, 15 /1927./ évf., Budapest, 1927. 302. oldal. - 17 /1929./ évf., Budapest, 1929. 178. oldal.
- 167/1. Lásd fentebb A kriminalitás iránya Budapesten és a vidéken című táblázatban a közrend és közszemérem elleni kihágásokat!
- 168/1. Lásd az adatokat: Budapest Statisztikai Évkönyve, 17 /1929./ évf., Budapest, 1929. 172. oldal. - Magyar Statisztikai Évkönyv 31-33. /1923-1925./ évf., Budapest, 1927. 279. oldal. - 34 /1926./ évf., Budapest, 1928. 363. oldal. - 36 /1928./ évf., Budapest, 1929. 296. oldal. Az országos létszám az 1927. évre vonatkozólag hiányzik.
- 170/1. Lásd: Magyar Statisztikai Évkönyv, 31-33 /1923-1925./ évf., Budapest, 1927. 42-43. oldal. - 34 /1926./ évf., Budapest, 1928. 42-43. oldal. - 35 /1927./ évf., Budapest, 1929. 33-34. oldal. - 36 /1928./ évf., Budapest, 1929. 34-35. oldal.
- 174/1. Az abszolút számokat lásd: Magyarország 1910. évi népszámlálása, IV. rész. Budapest, 1915. 6. és 114. oldal. - Az 1920. évi népszámlálás. III-IV. rész, Budapest, 1926. 21. és 48. oldal. - Magyar Statisztikai Évkönyv 36 /1928./ évf. Budapest, 1929. 5-7. oldal.

2. Ezt a nézetet vallja többek közt:
Achaffenburg: Das Verbrechen und seine
Bekämpfung, Heudenberg, 1923. 72. oldal.

175/1. Magyarország bűnügyi statisztikája az
1909-1913. évekről. Budapest, 1919. 33.
oldal.

176/1. Az abszolút számokat lásd: Magyar Statisz-
tikai Évkönyv, 31-33 /1923-1925./ évf.,
Budapest, 1927. 329-331. oldal. - 36 /1928./
évf., Budapest, 1929. 330. oldal. - Az
össztlakosságra vonatkozó abszolút számokat
lásd fentebb !

A VISSZAESŐ BÜNTETTESEK KRIMINALITÁSA ÉS SZIGORITOTT DOLOGHÁZBA VALÓ UTALÁSUK

Miskolci Jogászélet Könyvtára, Új sorozat
30. szám. Miskolc, 1938. Ludvig ny.

A kriminalaetiologiának és kriminalpolitiká-
nak egyik legfontosabb problémája az, amely a
büntettek megelőző kriminalitásának magatartá-
sukra való hatását kutatja.1

Hogy a kérdésnek horderejét teljesen átért-
sük, utalnunk kell arra, hogy a visszaesőknek a
száma legtöbb helyütt erősen emelkedik. Különösen
a sokszorosan visszaeső, javíthatatlan és közve-
szélyes, az ú.n. megrögzött büntettek újabb bü-
nözésétől kell a társadalom rendjét féltenuk.

A tapasztalat az, hogy a jogi rendnek leg-
veszedelmesebb ellenségei éppen ezek a sokszor
büntetett előéletű, ú.n. megrögzött bűntevők.

A bűnügyi statisztikai megfigyelések nap-nap
után tesznek tanúságot ezekről a jelenségekről.

Hazánk bűnügyi statisztikájának adatai /1.sz.
táblázat2/ azt mutatják, hogy tizenkét év alatt,

1. sz. táblázat.

A visszaesők száma

Év	Büntetett előéletűek száma		
	általában	1-3-szor büntetve	többször büntetve
1925	6,688	5,979	709
1926	6,665	5,772	893
1927	6,975	6,002	973
1928	7,874	6,754	1,120
1929	8,531	7,274	1,257
1930	9,315	7,802	1,513
1931	9,924	8,109	1,815
1932	10,810	8,902	1,908
1933	12,125	9,630	2,495
1934	12,542	9,688	2,854
1935	13,829	10,590	3,239
1936	15,997	12,141	3,856